

Termocentrali i Propozuar *Kosova e Re:* Barrë e panevojshme me një çmim të paarsyeshëm

**Institute for Energy Economics
and Financial Analysis**
IEEFA.org

Janar 2016

Tom Sanzillo, Drejtor i Financave

David Schlissel, Drejtor për Analizë dhe Planifikim të

Përmbledhje ekzekutive

Termocentrali i propozuar me djegie të thëngjilli "Kosova e Re" do të shkaktoj rritjen e çmimit të energjisë elektrike në Kosovë në nivele të paarsyeshme dhe do të bëhet një barrë e panevojshme afatgjate për ekonominë e Kosovës.

IEEFA ka ardhur në përfundim se Banka Botërore, e cila e ka deklaruar mbështetjen e saj me një subvencion substancial financiar për ndërtimin e termocentralit me djegie të thëngjillit, në vend të kësaj duhet të investoj në zhvillimin e energjisë së ripërtërishme dhe eficientës së energjisë në Kosovë. IEEFA konstaton se edhe qeveria e SHBA-së, e cila e ka mbështetur këtë projekt, duhet të ndërpres mbështetjen e saj për fillimin e gabuar të kësaj forme të kushtueshme dhe të vjetruar të gjenerimit të energjisë elektrike.

Ky dokument analizon se si qytetarëve të Kosovës do t'iu duhet të ri-alokojnë në mënyrë drastike buxhetet e familjeve të tyre për të paguar për *Termocentralin Kosova e Re* nëse ai ndërtohet. Ky ndikim nuk është adresuar më herët nga asnjë studim tjetër teknik, mjedisor, ekonomik ose financiar energjetik për termocentralin e propozuar.

Studimi i IEEFA-së po ashtu tregon se kostoja për prodhimin e energjisë nga *Termocentrali Kosova e Re* do të jetë katërfish më e lartë se kostoja aktuale e prodhimit të energjisë elektrike në Kosovë. Dhe për shkak se TC Kosova e Re do të jetë një shtesë joproporcionalisht e madhe në sistemin relativisht të vogël të energjisë elektrike, ai do të ngrisë çmimin e energjisë elektrike për familjet kosovare. Hulumtimi i IEEFA-së tregon se *Termocentrali Kosova e Re* do të rrisë çmimin e përgjithshëm të energjisë elektrike në Kosovë për së paku 33.8 për qind e deri në 50 për qind.

Tarifat e energjisë elektrike në Kosovë edhe ashtu janë tepër të larta, veçanërisht për banorët që jetojnë nën kufirin e varfërisë. Shumica e familjeve në Evropë paguajnë më pak se 6 për qind të të ardhurave të tyre vjetore për energji elektrike; në Kosovë kjo përqindje është dukshëm më e lartë.

Termocentrali Kosova e Re do të përkeqësojë gjendjen financiare të familjeve kosovare në të gjitha aspektet:

Nëse ndërtohet termocentrali:

- Familja mesatare do të paguaj 12.9 për qind të të ardhurave vjetore për energji elektrike.
- Familjet me të ardhura të ulëta deri mesatare do të paguajnë 18 për qind të të ardhurave të tyre për energji elektrike.
- Familjet me të ardhura shumë të ulëta, që jetojnë nën kufirin e varfërisë dhe që harxhojnë më pak energji elektrike se familjet e tjera, do të paguajnë 39.7 për qind më shumë për energjinë elektrike.

Termocentrali i propozuar bart në vete një numër të madh rreziqesh financiare për Kosovën. Sipas modelit aktual të propozuar të financimit, Qeveria e Kosovës duhet të marrë hua 945 milionë euro për të mbuluar 70 për qind të koston së projektit. Një zhvillues privat, me bazë në Nju Jork, ContourGlobal, i cili është ofertuesi i vetëm për këtë projekt, do të ofroj financim përmes ekuitetit për 30 për qind të koston së mbetur të projektit sipas një skeme e cila do të vjelë një kthim prej më tepër se 20 qind.

Ndër shenjat e rrezikut që sheh IEEFA në *Termocentralin* e propozuar Kosova e Re:

- Barra e propozuar e borxhit prej 945 milionë eurosh për një termocentral të vetëm me djegie thëngjilli në një vend sa është Kosova do të shkaktonte një trysni tepër të madhe në sistemin bankar të vendit dhe ka gjasa të largoj investimet e reja në fushat e tjera të ekonomisë.
- Duke marrë në konsideratë projektin me një ofertë të vetme me kosto sa ajo e TC Kosova e Re, qeveria është duke rrezikuar kontrollin vendor të sistemit të saj të energjisë elektrike, qasjen në të hyrat e tij, vendimet themelore organizative siç janë për shembull punësimi apo largimi i punëtorëve dhe rritjen e tarifave në të ardhmen.
- Planet për termocentralin e ri janë bazuar në supozime optimiste për rritjen ekonomike. Nëse termocentrali funksionon nën kapacitetin e pritur sepse rritja ekonomike do të jetë më e ulët se që pritet, energjia elektrike do të bëhet edhe më e shtrenjtë.
- Termocentrali ka shumë gjasa të kushtoj më shumë se që supozon Banka Botërore, nuk mund të funksionoj aq sa është parashikuar dhe/ose kostot e tij operative mund të jenë dukshëm më të larta se që pritet.
- Asnjë bankë investuese ose grup bankash investuese nuk ka shprehur interesim të financoj këtë projekt, që është një indikacion se marrëveshja nuk është financiarisht e leverdishme.
- Deklaratat e fundit në mbështetje të projektit nga Banka Botërore dhe qeveria e SHBA-së i rrisin gjasat që kostoja e projektit të Termocentralit Kosova e Re të rritet edhe më shumë pasi që pjesëmarrësit në këtë proces zhvillimor e shfrytëzojnë përkrahjen politike për avantazhe financiare.
- Edhe pse qeveria e Kosovës ka bërë përmirësime të konsiderueshme viteve të fundit në proceset e faturimit, inkasimit dhe menaxhimit të humbjeve në tërë sistemin e saj të energjisë elektrike, megjithatë sistemi vazhdon të ketë humbje të të hyrave si pasojë e kontrolleve të dobëta të menaxhmentit. Të hyrat e dobëta mund të shkaktojnë probleme serioze në qarkullimin e parasë dhe të rrezikojnë pagesën e kredisë për ndërtimin e ri.
- Studimeve që janë bërë në mbështetje të termocentralit të propozuar u mungojnë të dhënat e sakta kohore, relevante, të detajuara dhe konsekuente teknike lidhur me ndërtimin, financat, operationet, menaxhimin e shërbimeve ose statistikave sociale të nevojshme për të formuluar masat referuese ose parashikimet. Pas një dekade të zhvillimit, ende nuk ka konsensus për ndonjë plan të detajuar për termocentralin.

IEEFA thekson se *Termocentrali Kosova e Re* do të krijonte një barrë të panevojshme për paguesit e tarifave dhe do të dëmtojë ekonominë e brishtë të Kosovës.

Megjithëse, ministri kosovar i zhvillimit ekonomik deklaroi në nëntor të vitit 2015 se kostoja e ndërtimit të termocentralit do të jetë gjithsejtë 1 miliardë euro, IEEFA pret – bazuar në përvojën e kaluar me projekte të ngjashme të ndërtimit të termocentraleve me thëngjill – që vetëm kostoja e ndërtimit do të jetë gjithsejtë 1.35 miliardë euro, dhe kostoja e vërtetë e termocentralit, kur të jetë përfshirë financimi dhe subvencionet, do të arrijë së paku në 4.169 miliardë.

IEEFA po ashtu thekson se Kosova ka alternativa ndaj ndërtimit të termocentralit të panevojshëm më një çmim kaq të paarsyeshëm. Studimet e pavarura, përfshirë edhe disa të bëra nga vet Banka Botërore, kanë treguar se zbatimi i masave për efikasitet të energjisë dhe instalimi i

energjisë së ripërtërishme në Kosovë do të ishte më pak e kushtueshme se sa ndërtimi i një termocentrali më tëngjill dhe do të stimulonte zhvillimin ekonomik, do të krijonte vende pune dhe do të shërbente si mbrojtëse afatgjate kundër rritjes të kostos së energjisë.